

Projektet Trygga Skärgårdsboendet

Platsen

År 2009 genomfördes två större kommunsammanslagningar i sydvästra Finland: Den ena sammanslagningen gav upphov till *Kimitoöns kommun* (Kimito-, Västanfjärd och Dragsfjärd kommun) och den andra till *Väståbolands stad* (Houtskär-, Iniö-, Korpo och Nagu kommun samt Pargas stad). Regionen ligger i sydvästra Finland, söder om Åbo och ca 200 km väster om Helsingfors. De två nya skärgårdskommunerna har sammanlagt ca 22 000 fasta invånare och närmare 30 000 deltidboende¹, vilket gör regionen till de mest betydande i Finland vad gäller deltid- och fritidsboende per fast bosatt invånare. Av de totalt 490 000 stugorna i Finland är koncentrationen högst just i sydvästra Finland och dess skärgård².

Bakgrund

Antalet fasta invånare *har en längre tid uppvisat en sjunkande trend i regionen*, vilket har en direkt inverkan på den lokala arbetskraften. Den *snabbt stigande medelåldern i regionen skapar* också högre vårdnadskostnader och *ökar* de totala nettokostnaderna per capita. Traditionellt har stora industrier varit betydande sysselsättare, men *den här produktionen utlokaliseras* i allt större utsträckning till länder med förmånligare arbetskraft. Detta har en betydande, negativ effekt på den lokala sysselsättningen.

Tillsammans med den ökade efterfrågan på seniorboende i regionen bidrar dock det ökade deltidboendet till *ökad* efterfrågan på service - vanligen av den arbetskraftsintensiva sorten. Kunnandet inom verkstadsindustrin kunde överföras till exempelvis olika typer av tekniskservice, typ båtbranschen³, vilket skapar goda förutsättningar för en smidig övergång vid eventuellt bortfall av traditionella industriformer.

Trots de möjligheter som segmentet fritids- och deltidboende innebär för regionernas näringsliv har tidigare inga utredningar gjorts om segmentets ekonomiska potential.

Diskussioner om en utredning av deltidboendets ekonomiska betydelse för skärgårdsregionen inleddes 2008 inom föreningen Skärgårdshavets Naturvänner r.f., som är verksam i Kimitoöns kommun och Väståbolands stad, och angreppssättet klarnade under vintern 2009. Bakgrunden till dessa diskussioner härstammade å ena sidan ifrån de erfarenheter föreningen hade samlat på sig i en tuff process att motverka byggnationen av vindmöller på Högsåralandet (Kimitoöns spets) där deltidboarnas åsikter enligt flertalet inte togs i betraktande i den utsträckning som deras närvaro och sannolika ekonomiska bidrag till kommunen borde göra. En utbyggnad av vindparken kan på kort sikt påverka både besöksfrekvensen och investeringsviljan vad gäller stugor som ur ägarnas egen åsikt stör den unika skärgårdsmiljön. På längre sikt har man i olika internationella studier kunnat konstatera att större vindparker även påverkar investeringar i direkta turistnäringar samt

¹ Projektet Trygga Skärgårdsboendet, Slutrapport, <http://www.skargardsboende.nu/projektet/TSB-slutpresentation-WEBB.pdf>

² Statistikcentralen, Byggnader och fritidshus 2010, http://www.stat.fi/til/rakke/2010/rakke_2010_2011-05-26_sv.pdf

³ Koli-projektet, Presentation 25.5.2011, http://media.kimitoon.fi/uploads/pdf/projekt/koli/Koli-projektet_Rapport250511.pdf

även sänker värdet av redan byggda samt möjliga framtida tomter och dithörande byggnadslov. Det mindre framgångsrika utfallet i vindmöllekampen gjorde det viktigt att väcka en saklig debatt och initiera en process som verifierar ekonomiska realiteter samt klargör vilken potential kommunen försummar om den inte lyckas balansera traditionella rent industriella och relativt nya lokalt sysselsättande serviceintensiva näringsgrenar. Projektets ramar evaluerades tillsammans med Arbets- och näringsministeriet, och initialt lades fokus på Kimitoön och dess deltidboende. Projektet presenterades under maj/juni 2009 för Kimitoöns kommunstyrelse samt öns företagare i Dalsbruk. Alla parter ansåg det både intressant och nödvändigt att driva det föreslagna utvecklingsprojektet. Föreningen fick en ny styrelse och bytte även namn i det sammanhanget till Trygga Skärgårdsboendet r.f.

I mitten av november 2009 fördes diskussioner om projektfinansiering med Svenska kulturfonden (10 %), Stiftelsen för Åbo Akademi (10 %) och Konstsamfundet (10 %), som rekommenderade LEADER-finansiering (70 %) för projektet. I februari 2010 inleddes förhandlingar om denna finansiering med NTM-centralen⁴, och i detta skede inkluderades även Väståbolands stad i projektet. LEADER-finansiering beviljades efter omfattande, förberedande arbete sommaren 2010 och det egentliga projektarbetet kunde inledas först i augusti. Totalbudgeten uppgick till 120 000 Euro.

Projektet adresserade två utsagor vilka skulle verifieras :

1. Deltidsboendes åsikter beaktas inte i den utsträckning som deras ekonomiska och fysiska närvaro skulle motivera?
2. Den ekonomiska potentialen förknippad med de deltidboende tas inte tillvara av kommunen?

Målsättningar

Den huvudsakliga målsättningen för projektet var att skapa en bättre och djupare förståelse för deltidboendens ekonomiska inverkan på regionen som helhet, samt identifiera direkta och indirekta skatteinkomstpotentialer specifikt för Kimitoöns kommun och Väståbolands stad. Detta både för att aktivera existerande men även attrahera nya företagare till regionen och i nära samarbete med regionens förvaltningar röja de hinder som finns samt skapa *bättre* förutsättningar för att realisera den potential som finns i deltidboende i regionen.

Åtgärder och resurser

För projektet anlätades en projektledare samt två projektassistenter för att genomföra projektet inom den utsatta projekttidtabellen. Huvudaktiviteter under projektet var genomförandet av omfattande enkätundersökningar bland fritids- och deltidboende, företagare och kommunanställda i regionen. En intervjubaserad undersökning som genomfördes i början av projektet bland ortsbor, deltidboende och företagare. Dessutom utvecklades en preliminär modell för att kartlägga den ekonomiska effekten av deltidboende inom den kommunala ekonomin.

Den intervjubaserade undersökningen bland ett tjugotal personer gav en fingervisning om nyckelfrågor gällande deltidboende och en hållbar, ekonomisk utveckling inom skärgårdsregionen.

⁴ Närings-, trafik- och miljöcentralen, <http://www.ely-keskus.fi/swe/Sidor/default.aspx>

nen. *Nyckelfrågorna ställdes* i steg två genom en enkätundersökning där svaren kom att omfatta knappt 3 000 av de totalt dryga 13 000 fritidshusen i regionen. Enkäten bland företagare gav drygt 400 svar på 1 330 utskick och enkäten bland kommunanställda var riktad till vissa typer av befattningar totalt 35 svar.

Involverade aktörer

Projektet drevs av Trygga skärgårdsboendet r.f. i gott och nära samarbete med Kimitoöns kommun och Väståbolands stad. Vid Kimitoöns kommun agerade det s.k. Köli-projektet⁵ bollplank, och många värdefulla idéer och dataresurser utbyttes under projektet. Ytterligare samarbetade Trygga skärgårdsboendet med Skärgårdsinstitutet vid Åbo Akademi i form av ett seminarium inom ramen för "Forum för skärgårdsforskning".

Projektets styrgrupp och två lokalt anknutna projektråd fungerade som värdefulla kontaktytor och involverade bland annat båda kommunernas kommundirektörer och kommunstyrelseordförande, samt ett antal inflytelserika företagare i regionen⁶.

Utfall

De genomförda undersökningarna visar att de fritids- och deltidsboende är lojala och återkommande kunder i regionen. De vill öka trivseln och tillbringa mer tid på sina fritidsställen, förutsatt att det finns goda möjligheter för detta. Mera fritid anges som en av de största möjliggörarna till ökad vistelse vid fritidshuset, och en tredjedel (närmare 10 000 personer) av deltidsboende skulle kunna tänka sig att flytta till fritidshuset om omständigheterna var de rätta. Av dessa anger 20 % pensionering som en möjliggörande faktor.

Vidare anger 10 % av alla deltidsboare att de kunde tänka sig att skriva sig vid fritidskommunen, men anger byråkrati och rådande lagtolkningar som hinder - redan en ändrad tolkning av lagen hos magistraten ger en potential på närmare 1 000 nya skattebetalare till regionen. Den lokala magsistratens lagtolkning är inte i linje med landets allmänna tolkning vilket även debatterades häftigt under vårvintern 2011. Både Kimitoöns kommun och Väståbolands stad är villiga att stöda ett projekt för att realisera denna potential, och föreningen håller som bäst på att förstärka sin organisation för att kunna delta i planeringen och implementeringen av identifierade potential.

Skulle 1/4 av de personer som angivit intresse för att flytta eller registrera ig i kommunen göra det talar vi om totalt 2 300 nya skattebetalare. Detta motsvarar en befolkningsökning på nästan 10 % och en skatteinkomst potential på närmare 10 meur. Summan baserar sig på insamlat enkät material. Vi kände till medelinkomsten per deltidsboare och kunde därmed räkna fram den totala ökningen i förvärvsinkomst. På denna anpassade vi rådande avdragspraxis och kunde slutligen räkna fram det tillskott i skatteinkomster som dessa personer skulle ge upphov till om de flyttade till regionen.

Under projektets gång framkom det att kommunerna inte har tillgång till tillförlitliga register över de fritids- och deltidsboende. Avfallsregistret är den främsta adresskällan för kommunen vad gäller fritidsboende, men detta innebär att de flesta hyresgäster totalt faller utanför kommunens data- och

⁵ Köli – Strukturförändringar i Kimitoöns näringsliv, <http://www.kimitoon.fi/livet/projekt/koli-strukturförändringar-i-kimitoons-näringsliv/>

⁶ För lista på personer, se <http://www.skargardsboende.nu>

adressregister. Vidare innebär detta att statistik över fritidsboende har en slagsida mot fritidshus som utnyttjas av orsbor – då Statistikcentralen på basen av ägande estimerat att över 30 % av fritidshusen utnyttjas av orsbor är projektets estimat högst 15 %. Dessutom är avfallsavgiften endast knuten till fastigheten och inte till det verkliga antalet personer som vistas där, vilket har en stor betydelse för estimat om den ekonomiska betydelsen för det lokala näringslivet.

I nedanstående tabell har beräkningar gjorts över vilka kommunalekonomiska effekter de deltidsboende idag har för kommunerna inom projektets område, dvs Kimitoön kommun och Väståboland stad. Som framgår av tabellen pekar beräkningarna på att de fritids- och delårsboende ger kommunerna ökade nettointäkter med ca 1,2 Miljoner euro

KIMITOÖNS KOMMUN 2010		Multipel F&D	F&D relaterade skatteintäkter	Antal F&D personer	Antal F&D dagar/år
				10 879	83,6
SKATTEINTÄKTER					
Kommunalskatt	17 463 745 €	7,33 %	1 280 043,08 €	117,66 €	15 311,52 €
Samfundsskatt	1 201 777 €	12,69 %	152 445,41 €	14,01 €	1 823,51 €
Fastighetsskatt	2 364 087 €	27,52 %	650 531,08 €	59,80 €	7 781,47 €
	21 029 608,56 €	9,91 %	2 083 019,57 €	191,47 €	24 916,50 €
ÖVRIGA INTÄKTER					
Avgifter	12 304 263 €	4,15 %	510 076,44 €	46,89 €	6 101,39 €
INTÄKTER TOTALT	33 333 871,08 €	7,78 %	2 593 096,01 €	238,36 €	31 017,89 €
Kostnader	-48 412 302,34 €	2,88 %	-1 393 529,06 €	-128,09 €	-16 669,01 €
Statsandelar + övriga poster	17 857 215 €	0,00 %	0,00 €		0,00 €
Resultat	2 778 784,17 €	43,17 %	1 199 566,95 €	110,26 €	14 348,89 €

Lärande

Ett gott och nära samarbete med de involverade kommunerna gav goda resultat, men den geografiska spridningen på målgruppen innebär stora utmaningar vad gäller datainsamling och insyn i lokala frågor. För framtiden kunde ett alternativ vara att spjälka upp fortsättningsprojekt regionalt enligt kommun och eventuellt också i regioner inom kommunerna. Speciellt inom Väståboland är utmaningarna väldigt olika då man jämför Pargas stadsområde med huvudöarna och ytterskärgården.

Vad gäller finansiering visade sig hanteringen av kraven inom LEADER-programmet innebära en *alltför* stor, extra utmaning. Finansieringsformen innebär mycket extra arbete och lärande för en liten organisation som till stor del bildats endast för ett relativt kort projekt. Det planerade, dynamiska angreppssättet inom projektet passade överhuvudtaget inte in i den byråkratiska och

stela form som krävdes för beviljad kostnadsersättning. Dessutom tar behandlingen av kostnadsersättningar för lång tid. Då de skall basera sig på faktiska utgifter innebär det i praktiken att 30 % av budgeten likviditetsmässigt måste finansieras av någon privat aktör. Denna finansieringsform måste ses över för att den överhuvudtaget kunna tjäna *initiativrika kreativa privata krafter som kunde bidra till näringslivets utveckling i området*.

Framtiden

Trygga skärgårdsboendet r.f. kommer att förvalta de slutsatser som dragits om strukturen på fritidsbefolkningen och bidra till utvecklingen av regionens näringsliv. Via workshops med den kommunala förvaltningen kan konkreta åtgärder planeras på basen av det material som tagits fram inom projektet. Målsättningen är att lyfta fram potentialen hos "den försummade befolkningen" och ge konkreta verktyg för att utnyttja denna potential.

Länkar

Resultat och övrigt material från projektet
<http://www.skargardsboende.nu/>

Kontaktpersoner

Bo-Erik Ekström
Styrgruppens ordförande, Projektet Trygga skärgårdsboendet
bo-erik.ekstrom@bomans.fi

Erik Berglund
Projektledare, Projektet Trygga skärgårdsboendet
erik.berglund@skargardsboende.nu (t.o.m. december 2011)